

MÜZİK EĞİTİMİ ALAN ÖĞRENCİLERİN MÜZİKSEL İŞİTME DERSİNDE MAKAMSAL DİKTE YAZMA BECERİLERİNİN BELİRLLENMESİ¹

Nabi BURÇ² Yavuz ŞEN³

² Bilim Uzmanı, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü Yüksek Lisans Mezunlu, nburch90(at)hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2768-2817

³ Doçent Doktor, Atatürk Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, yavuzsen(at)atauni.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0042-4295

Burç, Nabi ve Yavuz Şen. “Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Müziksel İşitme Dersinde Makamsal Dikte Yazma Becerilerinin Belirlenmesi”. idil, 64 (2019 Aralık): s. 1817-1834. doi: 10.7816/idil-08-64-17

Öz

Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin makamsal dikte yazma becerilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma, araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte yazmadaki becerilerinin belirlenmesi ve çeşitli değişkenlere göre benzerlik-farklılıklarının ortaya çıkarılması yönüyle önem taşımaktadır. Araştırmanın modeli betimsel desenden oluşmaktadır. Araştırmada müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekleştirilmiştir. Dikte yazma becerilerinin belirlenebilmesi için öğrencilerin daha önce eğitimini görmüş oldukları, tampere sisteme uygun olan ve piyano ile icra edilebilen, Bûselik, Hicaz, Nihavend ve Kürdî makamlarında araştırmacılar tarafından hazırlanan ezgiler ilk olarak uzman görüşlerine sunulmuş makamsal dizi ve öğrencilerin düzeylerine uygunluğu açısından değerlendirilmesi sağlanmıştır. Çalışmanın uygulama boyutunda; öğrencilere hazırlanan makamsal ezgiler dinletilmiş, dinledikleri ezgileri notaya almaları istenmiştir. Araştırmada, öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu ve iki dikte arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, anlamlı bir farkın olmadığı sonuçlarına varılmıştır. Ulaşılan bulgulara göre öğrencilerin makamsal dikte puanlarının, mezun olunan lise ve sınıf değişkenlerine göre farklılık gösterdiği, cinsiyet, yaş, fakülte, çalgı, ağırlıklı olarak dinlenen müzik türü ve ağırlıklı olarak icra edilen müzik türü değişkenlerine göre farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, müziksel işitme, makamsal dikte

Makale Bilgisi

Geliş: 14 Ağustos 2019

Düzeltilme: 21 Eylül 2019

Kabul: 16 Ekim 2019

¹ Bu çalışma, Doç. Dr. Yavuz ŞEN danışmanlığında, Nabi BURÇ tarafından yapılan “Mesleki Müzik Eğitimi Alan Öğrencilerin Müziksel İşitme Dersine Yönelik Tutumlarının Makamsal Dikte Yazma Becerilerine Etkileri” adlı yüksek lisans tezinin bir bölümünden geliştirilerek oluşturulmuştur.

© 2019 idil. Bu makale Creative Commons Attribution (CC BY-NC-ND) 4.0 lisansı ile yayımlanmaktadır.

Giriş

Sanat eğitiminin alt kollarından olan fonetik sanat eğitiminin bir dalı da müzik eğitimidir. Müzik eğitimi daha çok sessel ve işitsel nitelikli bir sanat eğitimi olarak, güzel sanatlar eğitiminin en önemli dallarından birini oluşturur. Müzik eğitimi kısaca müziksel davranış kazandırma, müziksel davranış değiştirme ya da müziksel davranış geliştirme sürecidir (Uçan, 1997: 5). Müzik eğitimi bireyin yaşantısında eğitsel ve sosyal bir etkinlik olarak yer almaktadır. Müzik; günlük yaşantıda dinlenen ezgiler, enstrüman çalmayı öğrenme veya çeşitli aktivitelerde (korolarda, orkestralarda) yer alma yönleriyle bireyin sosyal yaşamını zenginleştirmektedir.

Uçan (1997: 30-33)'a göre müzik eğitimi temelde, genel, özengen (amatör) ve mesleki (profesyonel) olmak üzere üç ana amaca yönelik olarak düzenlenip gerçekleştirilir. Mesleki müzik eğitimi, müzik alanının bütünü, bir kolunu ya da dalını, o bütün, kol ya da dal ile ilgili bir işi meslek olarak seçen, müziğe belli düzeyde yetenekli kişilere yönelik olup, dalın, işin ya da mesleğin gerektirdiği müziksel davranışları ve birikimi kazandırmayı amaçlar.

Mesleki müzik eğitiminde diğer alan bilgilerinden (ses eğitimi, çalgı eğitimi vs.) öncelikli olarak kulak eğitimi ve müzik teorisi özellikle temel bilgi ve becerileri kapsayan önemli bir basamağı oluşturmaktadır.

Bireyin kalıtsal olarak getirdiği ve müziksel öğrenmesini çerçeveleyen sınıra ya da müziksel öğrenme kapasitesine "müzik yeteneği" denir. Müziksel algılama yeteneğinin ölçümü, ayrıntılarında küçük farklılıklar olmakla birlikte, genellikle verilen seslerin (bir, iki, üç ve dört ses), ezgilerin (tonal-makamsal) ve ritm kümelerinin yineletilmesi biçiminde yapılmaktadır. Müziksel algılama yeteneğinin ölçümü sürecinde;

- 1) Ritm kümelerinin yinelenebilme derecesi, ritm duygusunu;
- 2) Yatay aralıkların (tek ses) yinelenebilme derecesi birbirinden bağımsız soyut seslerin yükseklerini algılama yeteneğini;
- 3) Dikey ses kümelerinin (akorların) yinelenebilme derecesi, seslerin birbiri ile olan ilişkilerini algılama yeteneğini;
- 4) Ezgilerin yinelenebilme derecesi ise müzik belleğinin kapasitesini ölçmede fikir verir (Özgür & Aydoğan, 2006: 3-4).

Müzikal işitme eğitimi bireyin işitme yoluyla müzikal öğeleri, tek sesi ya da çok ses kümelerini, ezgi ve ritimleri algılamasını, bunları belleğe alıp tekrar etmesini ve gerektiğinde notalara aktarmasını sağlamaktır (Özçelik, Kazkayası & Civitçi, 1998: 71).

İşitme yeteneği; bölgesel, bağıl ve mutlak olmak üzere üç grupta incelenebilir. Bölgesel (Yaklaşık) İşitme; müziksel seslerin yükseklik özelliklerini bölgesel olarak (kalın-ince) tanımlayabilme yeteneğidir. Duyulan müziksel ses, bulunduğu alana göre yaklaşık olarak algılanabilir. Bağıl-Göreceli (Rölatif) İşitme; müziksel sesleri bilinen başka bir sesle karşılaştırarak tanıma, ayırt etme adlandırma yeteneğidir. Müziksel İşitme Okuma Yazma öğretim programları "bağıl işitme" yeteneğini geliştirmeye yöneliktir. Mutlak-Salt (Absolüt) İşitme; müziksel sesleri başka bir ses yardımı olmaksızın algılayıp-adlandırabilme yeteneğidir. Önceleri mutlak işitme yeteneğinin kalıtsal olduğu ve doğuştan geldiği kabul edilmekteydi. Yapılan araştırmalar; çevre, küçük yaşta müzik eğitimine başlama, düzenli ve uzun süreli çalışma ile mutlak işitmenin oluştuğu tezini ortaya koymaktadır" (Özgür & Aydoğan, 2006: 4).

Müziksel yetenek iyi düzeyde bir müziksel algılama ve müziksel bellek ile örtüşmektedir. Müzikte algılama ve anımsama sadece sesler, ses aralıkları, gürlük, ritim, melodi gibi müziğin öğelerini olduğu gibi algılamak ve hatırlamakla mümkündür. Müziğin bütün olarak algılanması ve hatırlanmasına ilişkin olarak kısa süreli bellekte melodinin nasıl anımsandığını araştıran çalışmalarda müziğin kısa süreli belleğe girme ve orada kalma sürecine odaklanmıştır. Bu araştırmalar melodi hattının algılamada ve anımsamada etkisinin çok önemli olduğunu göstermiştir. Bellek için önemli olan melodinin hattı veya seyridir (Peynircioğlu, 1996'dan akt., Yayla, 2006: 35).

Müziksel okuma (solfej) bir müzik yazısını müziğin harfleri olarak nitelendirebilecek notaların ad, yükseklik, süre (ritim), hız, gürlük ve ayırtlarıyla seslendirmeye denir. Müziksel okuma; okumanın özelliğine göre farklı biçimlerde yapılabilir. Bunları; bona (ritimsel okuma), deşifre okuma, tek ya da toplu okuma, tek sesli ya da çok sesli okuma, eşlikli ya da eşiksiz okuma, farklı anahtarlarda (sol, fa vb.) okuma, tonal ya da makamsal okuma, sesli ya da sessiz okuma şeklinde sıralayabiliriz (Özgür & Aydoğan, 2006: 4).

Müziksel okumayı en iyi tanımlayabilecek çalışma, müziksel yazmadır. Ana dilde okumayla yazma arasında nasıl bir ilişki varsa, müziksel okumayla müziksel yazma arasında da böyle bir ilişki bulunmaktadır" (Lavignac, 1939: 25). Sesleri müzik yazısının öğeleriyle ifade etmeye müziksel yazma denir. Müziksel yazmanın birbirinden farklı iki boyutu vardır. Bunlar; işitilen sesleri yazma (dikte etme) ve müziksel düşünceleri, tasarıları yazma (yaratma) boyutlarıdır. Müziksel yazma müziksel düşünmeyi kolaylaştırır, müziksel yaratıcılığı geliştirir. Müziksel yaratıcılığa ilişkin etkinlikler müzik dilinin öğelerini daha iyi kavramaya yardımcı olur. Müziksel yazma, kulak eğitiminin önemli bir parçası olmuştur. Çünkü, duyulan müziğe anlam verebilmeyi, sesleri düzene koyabilmeyi en iyi öğreten yöntemdir (Akt., Özgür & Aydoğan, 2006: 5).

Dil okuryazarlığının dili anlayarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisini içermesi gibi müzik okuryazarlığı da müziği anlayarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisi gerektirir. Bu doğrultuda işitme eğitiminin solfej ve dikte olarak iki temel öğeden oluştuğu söylenebilir. Solfej, verilmiş olan müzikal notayı seslendirme; dikte ise çalınmış olan müziği müzik yazısına dönüştürme becerisidir (Holmes, 1999'dan akt., Öztunoğlu, 2011: 1).

Makamsal dikte ise, belirli bir makamda ve o makamın özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulmuş ezgilerin yazılması/yazdırılmasıdır.

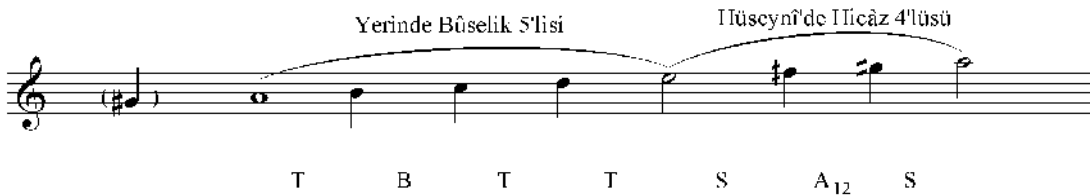
Dikte çalışmalarında ezgiler temel düzeyde ritim ve aralık özellikleri bakımından değerlendirilir. Öğrenciler bu iki özelliği zihinlerinde değerlendirerek seslendirilen ezgiyi kâğıda geçirirler. Ritim ve aralık bilgilerinin yanı sıra öğrenciler ezginin tonu ve armonik yürüyüşleri hakkında da fikir sahibi olmalıdırlar. Ton bilgisi öğrencilere başta eğitmen tarafından verilebileceği gibi herhangi bir yardımcı başlangıç notası (ör. la-do) veya kadans-dizi seslendirilmesi ile de öğrencilerin algılamasına bırakılabilir. Ezginin metrik yapı bilgisi ise (3/4-2/4 vb.) yine başta eğitimci tarafından öğrencilere verilebileceği gibi eğitimcinin metrik yapıyı belirten küçük bir ritim cümlesi seslendirmesi ile algılanması öğrencilere bırakılabilir (Özgül & Tanınmış, 2016: 145-146).

Araştırmada öğrencilere Bûselik, Kürdî, Hicaz ve Nihavend makamlarında dikteler yazdırıldığından makamın tanımı ve bu makamların özellikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Türk müziğinde makam dizilerinin bir dörtlü ile bir beşli den veya bir beşli ile bir dörtlüden meydana geldiği bir dizide en önemli perdelerin durak, güçlü ve asma karar perdeleri olduğu bilinmektedir. Makam; bir dizide durak ve güçlünün önemini belirtmek ve diğer kurallara da bağlı kalmak suretiyle nağmeler meydana getirerek gezinme şeklinde tanımlanmaktadır (Özkan, 2006: 94). Türk müziğinde makam kelimesi sadece diziyi kapsamaz. Makamın oluşabilmesi için başka unsurlara da ihtiyaç vardır. Dizi bunlardan sadece bir tanesidir ve makamın iskeletini meydana getirir. Makamın meydana gelebilmesi için, dizinin seyir ile hareket kazanması gerekmektedir. Çeşnilerin sistem içinde farklı yapılar gösterip dizilerin ortak ilişkileri ile birleşmesi, makamı ve makamın kişiliğini oluşturan kalıpları yönlendirmektedir (Yavuzoğlu, 2009: 35).

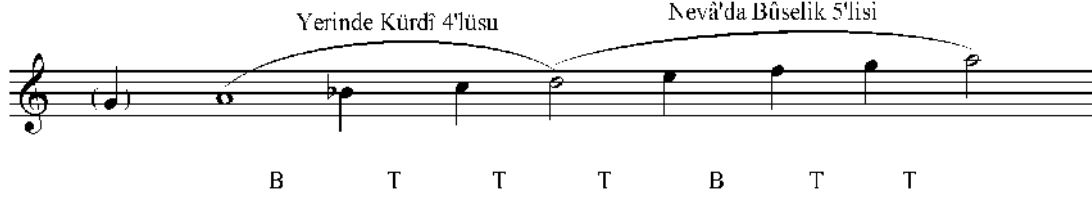
Karadeniz (1983; 64) ise her makamın kendine göre bir seyri olduğunu; aynı gam içinde kalmakla birlikte hangi seslerin ne şekilde kullanacağını bilmesi gerektiğini belirterek, her makamın kendi seyrine uygun perdeleri kullanarak yine kendine mahsus bir çeşni meydana getirdiğinden bahsetmiştir.

Bûselik Makamına ilişkin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın durağı: La (Dügâh), seyri: çıkıcıdır. Bazen çıkıcı-inici olarak da kullanılmıştır. Güçlüsü: Mi (Hüseynî) perdesidir. Bazı klasik eserlerde güçlü, birinci derecede Çargâh, ikinci derecede Hüseynî perdesidir. Dizisi: İki türlü dizisi vardır. Yerinde Bûselik beşlisi üzerine Kürdî dörtlüsünün eklenmesi ve yerinde Bûselik beşlisine Hicaz dörtlüsünün eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Makamın donanımı: donanımına bir şey yazılmaz. Gerekli işaretler eser içinde gösterilir. Yeden: 2. çizgideki bakiye diyezli Sol (Nim Zirgüle) perdesidir. Genişleme: Her iki dizi için Dügâh'taki Bûselik beşlisi simetrik olarak Muhayyer perdesine göçürülür. Dolayısıyla Muhayyer'de Bûselik beşlisi şeklinde genişler. Seyri: Makamın seyrine, durak civarından başlanır. Daha sonra Hüseynî'deki Kürdî dörtlüsü ve Hüseynî'de Hicaz beşlisi gösterilir. Ardından Muhayyer'de Bûselik beşlisiyle genişleme yapar. Bütün dizide karışık gezindikten sonra Çargâh'ta Çargâh, Nevâ'da Hicaz, Çargâh'ta Nikrîz ve Hüseynî'de Uşşâk'lı asma kalıplar yapıldıktan sonra Dügâh perdesinde çoğunlukla yedenli tam karar yapılır (Özkan, 2006: 122-124).

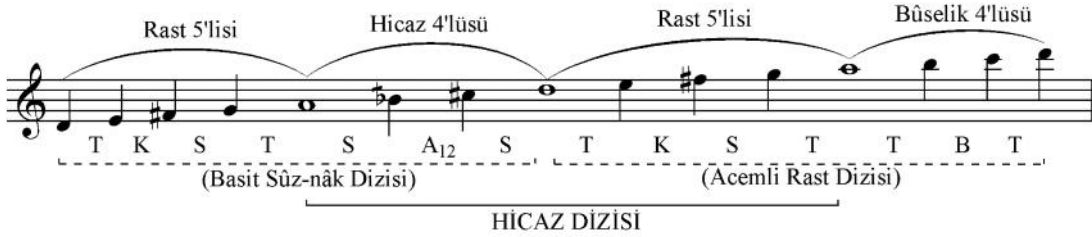
Kürdî Makamına ilişkin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın durağı: La (Dügâh), Seyri: Çıkıcıdır. Bazen inici-çıkıcı olarak da kullanılmıştır. Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Yerinde Kürdî dörtlüsüne, Nevâ'da Bûselik beşlisinin eklenmesinden meydana gelmiştir.

Şekil 3. Kürdî Makamı Dizisi

Donanım: Si küçük mücenneb bemolü, Yedeni: 2. çizgideki Rast perdesidir. Genişlemesi: Durak üstünde bulunan Kürdî dörtlüsü, tiz durak muhayyer üstüne simetrik olarak göçürülür. Böylece aynı zamanda Nevâ perdesi üzerinde bir Bûselik dizisi de meydana gelmiş olur. Seyir: Durak veya güçlü civarından seyre başlanır. Dizide karışık gezinip güçlü Nevâ perdesinde Bûselik'li yarım karar yapılır. Daha sonra yine bütün dizi ve istenirse genişlemiş kısımda da dolaşılıp Dügâh perdesinde Kürdî çeşniyle tam karar yapılır (Özkan, 2006: 133-134).

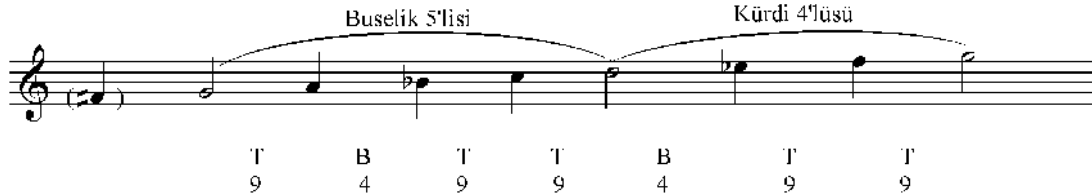
Hicaz Makamına ilişkin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın durağı: La (Dügâh) perdesidir. Seyri: İnici-çıkıcı Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Yerinde Hicaz dörtlüsüne Nevâ'da Rast beşlisinin eklenmesiyle meydana gelmiştir.

Şekil 4. Hicaz Makamı Dizisi

Donanımı: Si için bakiye bemolü, Fa ve Do için bakiye diyezi donanıma yazılır. Yeden: Sol (Rast) perdesidir. Genişleme: Hicaz makamı, dizisi her iki taraftan da genişletilebilir. Birincisi tiz taraftan genişleme, tiz tarafının üstüne Bûselik dörtlüsü getirilerek genişletilir ve Neva perdesinde Acemli Rast dizisi meydana getirilmiş olur. Bu durumda Muhayyer perdesi üzerinde herhangi bir kalış söz konusu değildir. Ayrıca pest tarafındaki Hicaz dörtlüsü de tiz tarafın üstüne getirilerek genişletilir. İkincisi pest taraftan genişleme, tiz tarafındaki Rast beşlisi pest tarafın altına getirilerek genişletilir. Bu durumda da Yegah perdesinde Basit Suzinak dizisi meydana getirilmiş olur. Seyri: Seyre durak, güçlü veya bunların civarlarından başlanır. Önce dizide karışık dolaşılır ve güçlüde Rast çeşniyle yarım karar verilir. Bilahare bütün dizide, gerek görüldüğünde, genişletilme bölgesinde de dolaşıktan, gerekli asma kararlar ve istenen geçkiler yapıldıktan sonra Dügâh perdesinde Hicaz dizisiyle tam karar verilir (Aybars, 2011: 62).

Nihavend Makamına ilişkin kısa bilgilere yer vermek gerekirse; makamın durağı: Sol (Rast) perdesidir. Seyri: İnici-çıkıcıdır. Güçlüsü: Re (Nevâ) perdesidir. Dizisi: Rast'ta Bûselik beşlisine Nevâ'da Kürdî dörtlüsünün eklenmesiyle oluşur.

Şekil 5. Nihavend Makamı Dizisi

Donanımı: Si için küçük mücenneb bemolü (Kürdî), Mi için küçük mücenneb bemolü (Hisar) perdeleri donanıma yazılır. Yeden: Fa bakiye diyezi (Irak) perdesidir. Genişleme: Gerdaniye'de Buselik'li, Eviç'de Segâh'lı, Hüseyini'de Kürdî'li Nevâ'da Sabâ'lı, Çargâh'ta Buselik'li ve Nikriz'li Dügâh'ta Hicaz'lı, Rast'ta Nikriz'li geçkiler olabileceği gibi başka genişlemelere de ulaşılabilir. Seyri: Seyre genellikle Rast veya Nevâ perdesinden girilir. Nevâ perdesi üzerindeki Kürdî ve Gerdaniye perdesi üzerindeki

çeşnilerini kullanır. Çoğunlukla Nevâ perdesinde asma kalıplar da yapar ve Büselik'li bir inişle Rast'ta karar verilir. Genelde rastlanan iki türünde ise Nevâ perdesinde Buselik çeşnişi varsa Nihavend-i Kebir, Hicaz çeşnişi varsa Nihavend-i Rumi olarak adlandırılmaktadır (Kurtuldu, 2018: 273).

Çalışma konusuna yönelik yapılan alanyazın araştırmasında; müziksel işitme dersini, müziksel dikte çalışmalarını ve müziksel işitme derslerinde makamsal ezgilerin kullanımını ele alan çalışmalar olduğu tespit edilmiştir; Müziksel işitme ile ilgili, Ertürk (2018), Özdemir (2018), Ünal (2018), Belge (2017), Şendurur (2017), Nazlımoğlu (2016), Babacan (2015), Bağcı (2015), Gençel Ataman (2013), Tufan (2012), Öztürk (2010), Deniz (2009), Tekin Gürgeç (2008), Apaydın (2006) ve Yayla (2006)'nın çalışmalarına ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalarda müziksel işitme dersinin kuramsal ve teknik yönüyle eğitim yönüne değinilmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında genel olarak öğrencilerin müziksel işitme dersi başarılarının çeşitli değişkenlere göre farklılık gösterdiği, uygulanan yöntemlerin işitme derslerindeki başarıyı olumlu yönde etkilediği saptanmıştır.

Müziksel dikte ile ilgili, Özgül ve Tanınmış (2016), Karkın ve Baş (2016), Baş (2015) ve Öztunoğlu (2011)'nin çalışmalarına ulaşılmıştır. Karkın ve Baş (2016), Baş (2015) çalışmalarını güzel sanatlar liselerinde, Özgül ve Tanınmış (2016) eğitim fakültelerinde, Öztunoğlu (2011) ise güzel sanatlar fakültesinde yapmıştır. Araştırmalarda çeşitli uygulamaların dikte yazma becerilerine etkileri araştırılmış ve başarıları olumlu yönde etkiledikleri sonucuna varılmıştır.

Müziksel işitme ve makamsal Türk müziğini konu alan araştırmalar incelendiğinde; Hasar (2016), Şen ve Burç (2016), Dönmez (2015), Yıldız (2013) ve Yıldırım (2012) tarafından yapılan çalışmalara ulaşılmıştır. Hasar (2016) araştırmasında; Türkiye'de müzik öğretmeni yetiştirmekte olan çeşitli üniversitelerin ders bilgi paketinde yer alan Müziksel İşitme Okuma Yazma ders içeriklerini incelemiş ve bu dersi yürütmekte olan öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda durum tespiti yapmıştır. Şen ve Burç (2016) araştırmaları sonucunda, işitilen makamları tanıma, makamın seyri, ezgisel çizgisi, makamın dizisi, ezginin başlangıç sesi-bitiş sesi (tam kalış) faktörlerinin önemli olduğunu ve araştırmaya katılan öğrencilerin seslendirilen seyirlerdeki makamları tanıma oranlarının sırasıyla; Büselik, Karcıgar, Hicaz, Rast, Hüseyinî, Uşşak, Nevâ, Kürdî makamları olduğu görülmüştür. Dönmez (2015) araştırmasında; kültürümüzün ve müziğimizin önemli ürünlerinden olan halk müziği ezgilerinin müzik eğitimi alanında, müziksel işitme-okuma eğitimi kapsamında kullanılabilir olduğunu ve böyle bir müzik eğitiminin, ulusal kültürümüze ve müziğimize önemli bir katkısının olacağı sonucuna ulaşmıştır. Yıldız (2013) araştırmasında; Müziksel İşitme Okuma Yazma derslerinde makamsal dizilerin öğretiminde Sefai ACAY yaklaşımının kullanılabilir olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yıldırım (2012) tarafından yapılan araştırmada ise; Türk makam müziği dizilerinden yararlanılarak kulak eğitimi ve solfej derslerine yönelik bir öğretim modeli oluşturulmuş ve bu modelin öğrenci başarısına etkileri incelenmiştir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde müziksel işitme derslerine ilişkin çeşitli çalışmaların yer aldığı, makamsal ezgilerin işitme eğitiminde kullanıma durumlarını ele alan araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme eğitimlerinde makamsal dikte yazma becerilerinin incelenmesi bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Problem Cümlesi

Araştırmanın problem cümlesi, "Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerileri ne düzeydedir?" şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın problemi doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin iki makamsal dikteden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki ve farklılık var mıdır?
2. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, eğitim aldıkları mesleki müzik eğitim kurumu, eğitim alınan sınıf düzeyi ve çalgı değişkenlerine göre farklılık göstermekte midir?
3. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğrenciler hangi tür müzikleri dinlemekte ve icra etmektedir, öğrencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık göstermekte midir?

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Eğitimi Ana Bilim Dalı öğrencilerinin makamsal dikte yazma becerilerini belirlemek ve çeşitli değişkenlere göre farklılıklarını ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırma, öğrencilerin makamsal dikte yazmadaki becerilerinin belirlenmesi yönüyle önem taşımaktadır.

Yöntem

Araştırma betimsel desenden oluşmuş olup genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden literatür taramaya yer verilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında öncelikle alanyazın incelenmiş konu ile ilgili tez ve makale gibi bilimsel çalışmalara ulaşılmıştır. Araştırmada müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekleştirilmiştir. Yapılan uygulama sonucunda elde edilen veriler çeşitli testlere tâbi tutularak yorumlanmıştır.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir kanıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan modeller olarak adlandırılmaktadır. Araştırmaya konu olan olay kendi koşulları içerisinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2009: 77-79).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Müzik Bilimleri Bölümü ve Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı 2. ve 3. sınıfta okuyan 110 öğrenciden oluşmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğrencilerin demografik bilgilerine ait veriler Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Demografik Bilgi Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Erkek	53	48.2
Kız	57	51.8
Toplam	110	100
Yaş	f	%
19-21	44	40.1
22-24	49	44.5
25-27	9	8.2
28-30	4	3.6
31 ve üzeri	4	3.6
Toplam	110	100
Fakülte	f	%
Eğitim	63	57.3
Güzel Sanatlar	47	42.7
Toplam	110	100
Lise Türü	f	%
Güzel Sanatlar	71	64.5
Diğer	39	35.5
Toplam	110	100
Sınıf Düzeyi	f	%
2. Sınıf	40	36.4
3. Sınıf	70	63.6
Toplam	110	100
Çalgılar	f	%
Bağlama	31	28.3
Gitar	9	8.2
Keman	36	32.7
Viyola	7	6.4
Viyolonsel	9	8.2

Kanun	2	1.8
Ud	2	1.8
Tanbur	1	0.9
Flüt	5	4.5
Piyano	4	3.6
Şan	4	3.6
Toplam	110	100

Tablo 1’de araştırmaya katılan öğrencilerin demografik bilgileri incelendiğinde, erkek (f: 53, %48.2) ve kız (f: 57, %51.8) öğrencilerin sayısının denk olduğu, yaş dağılımında çoğunluğun 19-24 yaş grubunda olduğu (f: 93, %84.6), öğrenim görülen fakülte dağılımında çoğunluğun eğitim fakültesinde olduğu (f: 63, %57.3), mezun olunan lise türü dağılımında çoğunluğun güzel sanatlar liselerinde olduğu (f: 71, %64.5), öğrenim görülen sınıf düzeyi dağılımında çoğunluğun 3. sınıflarda olduğu (f: 70, %63.6), çalgılarda ise çoğunluğun bağlama ve keman (f: 67, %61) olduğu görülmüştür.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmada müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme dersinde makamsal dikte yazma becerilerinin tespit edilebilmesi için uygulama gerçekleştirilmiştir. Dikte yazma becerilerinin belirlenebilmesi için öğrencilerin daha önce eğitimini görmüş oldukları, tampere sisteme uygun olan ve piyano ile icra edilebilen, Bûselik, Hicaz, Nihavend ve Kürdî makamlarında, araştırmacılar tarafından hazırlanan ezgiler ilk olarak uzman görüşlerine sunulmuş makamsal dizi ve öğrencilerin düzeylerine uygunluğu açısından değerlendirilmesi sağlanmıştır. Görüşleri alınan uzman grubu özelliklerine Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Makamsal Dikteler Hakkında Görüşleri Alınan Uzman Grubu

Görev Yeri	Unvanı	Alanı
Atatürk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	Müzik Eğitimi
Atatürk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	Müzik Eğitimi
Atatürk Üniversitesi	Dr. Öğr. Üyesi	Müzik Eğitimi

Çalışmanın uygulama boyutunda hazırlanan makamsal ezgiler öğrencilere dinletilmiş, dinledikleri ezgileri notaya almaları istenmiştir. Çalışmada öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerini belirlemek için araştırmacılar tarafından hazırlanan makamsal ezgiler piyano ile çalınarak yazdırılmıştır. Öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerini tespit edebilmek için sınıf düzeyleri göz önünde bulundurularak, biri kolay biri zor olmak üzere, Kürdî ve Nihavend makamları ikinci, Bûselik ve Hicaz makamları üçüncü sınıflara sorulmuştur. Kolay olan (Kürdî-Bûselik) dikteler makamsal dikte 1, zor olan (Nihavend-Hicaz) dikteler makamsal dikte 2 olarak adlandırılmıştır. Değerlendirmede her bir makam için sekiz ölçüden oluşan dikteler 100 puan üzerinden, 50 puanı orta düzey kabul ederek, ölçü başına 12.5 puandan hesaplanmıştır. Bu puanlar istatistik programına girilerek gerekli hesaplamalar ve testler yapılmıştır. İstatistik verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 (The Statistical Packet for The Social Sciences) paket programı kullanılmıştır. Araştırma kapsamında demografik bilgilere verilen cevapların frekans yüzde dağılımları hesaplanıp tablolastırılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmada hangi hipotez testinin kullanılacağını belirlenmesine yönelik olarak, verilerin normal bir dağılım gösterip göstermediğinin belirlenmesi için Kolmogorov-Smirnov normallik testi uygulanmıştır. Buradaki karar, eğer dağılım normal ise Parametrik testler, dağılım normal değil ise Non Parametrik testlerin kullanılması yönünde olacaktır. Tablo 3, 4 ve 5’te Kolmogorov-Smirnov testi sonuçları görülmektedir.

Tablo 3. Makamsal Dikte 1’den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

İstatistik	sd	p
0.074	110	0.175

Tablo 3'teki makamsal dikte 1'den alınan puanlara ait *Kolmogorov-Smirnov normallik testi* sonuçlarına göre, anlamlılık değerlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal dağıldığı belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda değerlendirme kriterlerine *Parametric Testler* uygulanmıştır.

Tablo 4. Makamsal Dikte 2'den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

İstatistik	sd	p
0.122	110	0.000

Tablo 4'teki makamsal dikte 2'den alınan puanlara ait *Kolmogorov-Smirnov normallik testi* sonuçlarına göre, anlamlılık değerlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda değerlendirme kriterlerine *Non Parametric Testler* uygulanmıştır.

Tablo 5. Makamsal Dikte 1 ve Dikte 2'den Alınan Puanlara Ait Normallik Testi Sonuçları

İstatistik	sd	p
0.094	220	0.000

Tablo 5'teki makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den alınan puanlara ait *Kolmogorov-Smirnov normallik testi* sonuçlarına göre, anlamlılık değerlerinin $p < 0.05$ olması sebebiyle verilerin normal dağılmadığı belirlenmiştir. Bu veriler doğrultusunda değerlendirme kriterlerine *Non Parametric Testler* uygulanmıştır.

Makamsal dikte 1 ile makamsal dikte 2 arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi için *Korelasyon Analizi*, farklılığın belirlenebilmesi için ise *İşaretli Sıralar Testi* uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların, cinsiyete, mezun oldukları liselere, okudukları fakülteye, sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğinin saptanması için, bağımsız iki gruba yönelik *Bağımsız Örneklem t testi* uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların, yaşa, çalgılarına, ağırlıklı olarak dinledikleri müzik türlerine, ağırlıklı olarak icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin saptanması için, bağımsız ikiden fazla gruba yönelik *One Way Anova testi* uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, cinsiyete, mezun oldukları liselere, okudukları fakülteye, sınıf düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediğinin saptanması için, bağımsız iki gruba yönelik *Mann Whitney U testi* uygulanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, yaşa, çalgılarına, ağırlıklı olarak dinledikleri müzik türlerine, ağırlıklı olarak icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermediğinin saptanması için, bağımsız ikiden fazla gruba yönelik *Kruskal Wallis testi* uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorum

Araştırmanın problemi doğrultusunda mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin ne düzeyde olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 6'da yer verilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Makamsal Diktelerden Aldıkları Puan Ortalamaları

Makamsal Dikteler	N	$\bar{x}$	SS
Makamsal Dikte 1	110	57.15	28.279
Makamsal Dikte 2	110	53.70	31.719

Tablo 6'daki öğrencilerin makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları ve incelendiğinde, makamsal dikte 1'den alınan puanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=57.15$, makamsal dikte 2'den alınan puanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=53.70$ olduğu görülmektedir. Buna göre öğrencilerin makamsal

dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu söylenebilir.

Araştırmanın birinci alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin iki makamsal dikteden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki ve farklılık olup olmadığı tablolar halinde incelenmiştir.

Tablo 7. Makamsal Dikte 1 ile Dikte 2'den Alınan Puanlar Arasındaki İlişkiler

Makamsal Dikteler	N	$\bar{x}$	SS	r	p
Makamsal Dikte 1	110	57.15	28.279	0.732	0.000
Makamsal Dikte 2	110	53.70	31.719		

Tablo 7'deki öğrencilerin makamsal dikte 1 ve makamsal dikte 2'den aldıkları puanlar arasındaki ilişki incelendiğinde, makamsal dikte 1'in aritmetik ortalamasının $\bar{x}=57.15$, makamsal dikte 2'nin ise $\bar{x}=53.70$ olduğu görülmüştür. Başka bir anlatımla makamsal dikte 1 ve 2'den alınan puanlar arasında pozitif yönde (değişkenlerden biri artarken diğeri de artar veya biri azalırken diğeri de azalır) anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir [**$r=0.732$, $p=0.000<0.05$**].

Tablo 8. Makamsal Dikte 1 ile Dikte 2'den Alınan Puanlar Arasındaki Farklılıklar

	Sıralar	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	Z	p
Makamsal Dikte 1- Makamsal Dikte 2	Negatif Sıralar	54	57.85	3124.0	-1.469	0.142
	Pozitif Sıralar	49	45.55	2232.0		
	Eşit Sıralar	7				

Tablo 8'deki veriler incelendiğinde NS=54, PS=49, ES=7, MD1 SO=57.85, ST=3124.0, MD2 SO=45.55, ST=2232.0 olduğu görülmektedir. Bu veriler doğrultusunda makamsal dikte 1 ve 2'den alınan puanlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir [**$Z=-1.469$, $p=0.142>0.05$**].

Araştırmanın ikinci alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerileri; cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, eğitim aldıkları mesleki müzik eğitim kurumu, eğitim alınan sınıf düzeyi ve çalgı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediği tablolar halinde incelenmiştir.

Tablo 9. Cinsiyete Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Erkek	53	61.58	29.340	1.596	0.113
Kız	57	53.04	26.858		

Tablo 9'daki cinsiyet faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan erkek öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=61.58$, kız öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=53.04$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**$t=1.596$, $p=0.113[0.05]$**].

Tablo 10. Yaş Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Yaş	N	$\bar{x}$	SS	F	p
19-21	44	61.59	22.802	0.714	0.584
22-24	49	54.76	30.555		
25-27	9	48.89	36.050		
28-30	4	48.50	36.263		
31 ve üzeri	4	65.00	33.397		

Tablo 10'daki yaş faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, 19-21 yaşın aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=61.59$, 22-24 yaşın aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=54.76$, 25-27 yaşın aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=48.89$, 28-30 yaşın aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=48.50$, 31 ve üzeri yaşın aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=65.00$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**F=0.714, p=0.584 [0.05]**].

Tablo 11. Mezun Olunan Liselere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Mezun Olunan Lise	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Güzel Sanatlar	71	61.66	26.240	2.300	0.023*
Diğer	39	48.95	30.306		

Tablo 11'deki araştırmaya katılan öğrencilerin mezun oldukları liselere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=61.66$, diğer liselerden mezun olan öğrencilerin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=48.95$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [**t=2.300, p=0.023Y0.05**]. Başka bir anlatımla, güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin dikte puanlarının, diğer liselerden mezun olan öğrencilerin dikte puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre makamsal dikte yazmada güzel sanatlar liselerinden mezun olan öğrencilerin diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha başarılı olduğu söylenebilir.

Tablo 12. Fakülteye Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Fakülte	N	$\bar{x}$	SS	t	p
Güzel Sanatlar	47	55.85	32.033	-0.416	0.678
Eğitim	63	58.13	25.344		

Tablo 12'deki fakülte faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=55.85$, eğitim fakültesi öğrencilerinin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=58.13$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**t=-0.416, p=0.678 [0.05]**].

Tablo 13. Sınıf Değişkenine Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	$\bar{x}$	SS	t	p
2. Sınıf	40	63.35	27.722	1.753	0.082
3. Sınıf	70	53.61	28.177		

Tablo 13'teki sınıf faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, araştırmaya katılan 2. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=63.35$, 3. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=53.61$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**t=1.753, p=0.082 [0.05]**].

Tablo 14. Çalgılara Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Çalgılar	N	$\bar{x}$	SS	F	p
Bağlama	31	60.35	30.463	0.839	0.592
Gitar	9	52.22	29.537		
Keman	36	52.75	28.638		
Viyola	7	54.86	12.980		
Viyolonsel	9	60.33	30.659		
Kanun	2	90.50	9.192		

Ud	2	56.00	4.243
Tanbur	1	97.00	
Flüt	5	61.00	22.902
Piyano	4	39.75	20.934
Şan	4	66.50	39.937

Tablo 14'teki öğrencilerin çalgılarına göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanları aritmetik ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerden çalgısı bağlama olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=60.35$, çalgısı gitar olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=52.22$, çalgısı keman olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=52.75$, çalgısı viyola olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=54.86$, çalgısı viyolonsel olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=60.33$, çalgısı kanun olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=90.50$, çalgısı ud olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=56.00$, çalgısı tanbur olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=97.00$, çalgısı flüt olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=61.00$, çalgısı piyano olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=39.75$, çalgısı şan olanların aritmetik ortalamalarının $\bar{x}=66.50$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**F=0.839, p=0.592 [0.05]**].

Tablo 15. Cinsiyete Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Erkek	53	58.04	3076.00	1376.00	0.421
Kız	57	53.14	3029.00		

Tablo 15'teki cinsiyet faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendiğinde, erkeklerin SO=58.04, ST=3076.00 olduğu, kızların SO=53.14, ST=3029.00 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**U=1376.00, p=0.421 [0.05]**].

Tablo 16. Yaşa Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Yaş	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
19-21	44	59.15	4	5.831	0.212
22-24	49	55.12	4		
25-27	9	34.11	4		
28-30	4	51.25	4		
31 ve üzeri	4	72.38	4		

Tablo 16'daki yaş faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendiğinde, 19-21 yaşın SO=59.15, 22-24 yaşın SO=55.12, 25-27 yaşın SO=34.11, 28-30 yaşın SO=51.25, 31 ve üzeri yaşın SO=72.38 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**$\chi^2=5.831$, p=0.212 [0.05]**].

Tablo 17. Mezun Olunan Liseye Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Mezun Olunan Lise	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Güzel Sanatlar	71	59.84	4248.50	1076.50	0.054
Diğer	39	47.60	1856.50		

Tablo 17'deki öğrencilerin mezun oldukları liselere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendiğinde, güzel sanatlar lisesinden mezun olan öğrencilerin SO=59.84, ST=4248.50, diğer liselerden mezun olan öğrencilerin SO=47.60, ST=1856.50 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**U=1076.50, p=0.054 [0.05]**].

Tablo 18. Fakülteye Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Fakülte	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
Güzel Sanatlar	47	56.39	2650.50	1438.50	0.799
Eğitim	63	54.83	3454.50		

Tablo 18'deki fakülte faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendiğinde, güzel sanatlar fakültesi öğrencilerinin SO=56.39, ST=2650.50 olduğu, eğitim fakültesi öğrencilerinin SO=54.83, ST=3454.50 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**U=1438.50, p=0.799 [0.05]**].

Tablo 19. Sınıf Değişkenine Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Sınıf Düzeyi	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p
2. Sınıf	40	68.20	2728.00	892.00	0.002*
3. Sınıf	70	48.24	3377.00		

Tablo 19'daki sınıf faktörüne göre öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları ve sıra toplamları incelendiğinde, 2. sınıf öğrencilerinin SO=68.20, ST=2728.00, 3. sınıf öğrencilerinin SO=48.24, ST=3377.00 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir [**U=892.00, p=0.002Y0.05]**. Başka bir anlatımla, 2. sınıfta okuyan öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, 3. sınıfta okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre makamsal dikte yazmada 2. sınıfta okuyan öğrencilerin 3. sınıfta okuyan öğrencilere göre daha başarılı olduğu söylenebilir.

Tablo 20. Çalgılara Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Çalgılar	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Bağlama	31	62.11	10	11.365	0.330
Gitar	9	48.56	10		
Keman	36	50.56	10		
Viyola	7	41.36	10		
Viyolonsel	9	59.94	10		
Kanun	2	103.75	10		
Ud	2	45.50	10		
Tanbur	1	73.00	10		
Flüt	5	50.30	10		
Piyano	4	43.38	10		
Şan	4	74.25	10		

Tablo 20'deki öğrencilerin çalgılarına göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendiğinde, öğrencilerden çalgısı bağlama olanların SO=62.11, çalgısı gitar olanların SO=48.56, çalgısı keman olanların SO=50.56, çalgısı viyola olanların SO=41.36, çalgısı viyolonsel olanların SO=59.94, çalgısı kanun olanların SO=103.75, çalgısı ud olanların SO=45.50, çalgısı tanbur olanların SO=73.00, çalgısı flüt olanların SO=50.30, çalgısı piyano olanların SO=43.38, çalgısı şan olanların SO=74.25 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$\chi^2=11.365, p=0.330 [0.05]$].

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerinin ne olduğu, öğrencilerin makamsal dikte (makamsal dikte 1-makamsal dikte 2) yazma becerilerinin dinledikleri ve icra ettikleri müzik türlerine göre farklılık gösterip göstermediği tablolar halinde incelenmiştir.

Tablo 21. Öğrencilerin Ağırlıklı Olarak Dinledikleri Müzik Türlerine Göre Dağılım

Müzik Türü	f	%
Arabesk Müzik	5	4.5
Türk Halk Müziği	54	49.1
Klasik Batı Müziği	10	9.1
Türk Sanat Müziği	6	5.5
Pop Müzik	27	24.5
Diğer Müzikler	8	7.3
Toplam	110	100

Tablo 21'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %4.5'inin (5 kişi) Arabesk Müzik, %49.1'inin (54 kişi) Türk Halk Müziği, %9.1'inin (10 kişi) Klasik Batı Müziği, %5.5'inin (6 kişi) Türk Sanat Müziği, %24.5'inin (27 kişi) Pop Müzik, %7.3'ünün (8 kişi) Diğer Müzikleri dinlediği görülmüştür. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türk Halk Müziği dinlediği söylenebilir.

Tablo 22. Öğrencilerin Ağırlıklı Olarak İcra Ettikleri Müzik Türlerine Göre Dağılım

Müzik Türü	f	%
Arabesk Müzik	2	1.8
Türk Halk Müziği	48	43.6
Klasik Batı Müziği	33	30
Türk Sanat Müziği	8	7.3
Pop Müzik	17	15.5
Diğer Müzikler	2	1.8
Toplam	110	100

Tablo 22'deki veriler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin %1.8'inin (2 kişi) Arabesk Müzik, %43.6'sının (48 kişi) Türk Halk Müziği, %30'unun (33 kişi) Klasik Batı Müziği, %7.3'ünün (8 kişi) Türk Sanat Müziği, %15.5'inin (17 kişi) Pop Müzik, %1.8'inin (2 kişi) diğer müzikleri icra ettikleri görülmüştür. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türk Halk Müziği icra ettiği söylenebilir.

Tablo 23. Ağırlıklı Olarak Dinlenen Müziklere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Ağırlıklı Olarak Dinlenen Müzik	N	$\bar{x}$	SS	F	p
Arabesk	5	63.80	21.811	0.660	0.654
Türk Halk Müziği	54	56.44	27.706		
Klasik Batı Müziği	10	47.10	41.062		
Türk Sanat Müziği	6	72.50	27.833		
Pop Müzik	27	57.33	29.168		
Diğer	8	58.25	10.195		

Tablo 23'teki öğrencilerin ağırlıklı olarak dinledikleri müziklere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, arabesk müzik dinleyen öğrencilerin $\bar{x}$ =63.80, Türk Halk Müziği dinleyen öğrencilerin $\bar{x}$ =56.44, Klasik Batı Müziği dinleyen öğrencilerin $\bar{x}$ =47.10, Türk Sanat Müziği dinleyen öğrencilerin $\bar{x}$ =72.50, Pop Müzik dinleyen öğrencilerinin $\bar{x}$ =57.33, diğer müzikleri dinleyen öğrencilerin $\bar{x}$ =58.25 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [**F=0.660, p=0.654**] [0.05].

Tablo 24. Ağırlıklı Olarak Dinlenen Müziklere Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Ağırlıklı Olarak Dinlenen Müzik	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Arabesk	5	53.80	5	1.962	0.854
Türk Halk Müziği	54	54.43	5		
Klasik Batı Müziği	10	59.20	5		
Türk Sanat Müziği	6	70.92	5		
Pop Müzik	27	52.28	5		
Diğer	8	58.50	5		

Tablo 24'teki öğrencilerin ağırlıklı olarak dinledikleri müziklere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendiğinde, arabesk müzik dinleyen öğrencilerin SO=53.80, Türk Halk Müziği dinleyen öğrencilerin SO=54.43, Klasik Batı Müziği dinleyen öğrencilerin SO=59.20, Türk Sanat Müziği dinleyen öğrencilerin SO=70.92, Pop Müzik dinleyen öğrencilerinin SO=52.28, diğer müzikleri dinleyen öğrencilerin SO=58.50 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$\chi^2=1.962$, $p=0.854$ [0.05]].

Tablo 25. Ağırlıklı Olarak İcra Edilen Müziklere Göre Makamsal Dikte 1'den Alınan Puan Farklılıkları

Ağırlıklı Olarak İcra Edilen Müzik	N	$\bar{x}$	SS	F	p
Arabesk	2	45.50	6.364	0.789	0.560
Türk Halk Müziği	48	57.29	2.098		
Klasik Batı Müziği	33	54.24	31.311		
Türk Sanat Müziği	8	74.63	23.904		
Pop Müzik	17	54.76	26.617		
Diğer	2	64.00	11.314		

Tablo 25'teki öğrencilerin ağırlıklı icra ettikleri müziklere göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların aritmetik ortalamaları incelendiğinde, arabesk müzik icra eden öğrencilerin $\bar{x}=45.50$, Türk Halk Müziği icra eden öğrencilerin $\bar{x}=57.29$, Klasik Batı Müziği icra eden öğrencilerin $\bar{x}=54.24$, Türk Sanat Müziği icra eden öğrencilerin $\bar{x}=74.63$, Pop Müzik icra eden öğrencilerinin $\bar{x}=54.76$, diğer müzikleri icra eden öğrencilerin $\bar{x}=64.00$ olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$F=0.789$, $p=0.560$ [0.05]].

Tablo 26. Ağırlıklı Olarak İcra Edilen Müziklere Göre Makamsal Dikte 2'den Alınan Puan Farklılıkları

Ağırlıklı Olarak İcra Edilen Müzik	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Arabesk	2	37.75	5	4.339	0.502
Türk Halk Müziği	48	60.02	5		
Klasik Batı Müziği	33	53.53	5		
Türk Sanat Müziği	8	62.56	5		
Pop Müzik	17	44.32	5		
Diğer	2	64.00	5		

Tablo 26'daki öğrencilerin ağırlıklı olarak icra ettikleri müziklere göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların sıra ortalamaları incelendiğinde, arabesk müzik icra eden öğrencilerin SO=37.75, Türk Halk Müziği icra eden öğrencilerin SO=60.02, Klasik Batı Müziği icra eden öğrencilerin SO=53.53, Türk Sanat Müziği icra eden öğrencilerin SO=62.56, Pop Müzik icra eden öğrencilerinin SO=44.32, diğer müzikleri icra eden öğrencilerin SO=64.00 olduğu ve istatistiksel açıdan anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir [$\chi^2=4.339$, $p=0.502$ [0.05]].

Sonuç ve Öneriler

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin orta düzeyin biraz üstünde olduğu, iki dikte arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, anlamlı bir farkın olmadığı sonuçlarına varılmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun Türk Halk Müziği dinlediği ve icra ettiği, dinlenen ve icra edilen müzik türü değişkenlerine göre makamsal dikte 1 ve dikte 2'den alınan puanların farklılık göstermediği sonucuna varılmıştır.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin cinsiyet, yaş, öğrenim görülen fakülte, sınıf ve çalgı değişkenlerine göre makamsal dikte 1'den aldıkları puanların farklılık göstermediği, mezun olunan lise değişkenine göre ise farklılık gösterdiği ve güzel sanatlar liselerinden mezun olan öğrencilerin makamsal dikte 1 puanlarının diğer liselerden mezun olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin makamsal dikte yazma becerilerinin cinsiyet, yaş, mezun olunan lise, öğrenim görülen fakülte ve çalgı değişkenlerine göre makamsal dikte 2'den aldıkları puanların farklılık göstermediği, sınıf değişkenine göre ise farklılık gösterdiği ve 2. sınıfta okuyan öğrencilerin makamsal dikte 2'den aldıkları puanların, 3. sınıfta okuyan öğrencilere göre daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır.

Mesleki müzik eğitimi alan öğrencilerin müziksel işitme derslerinde makamsal dikte yazma becerilerinin geliştirilerek makamsal ezgileri daha fazla tanımaları sağlanmalıdır. Ayrıca mesleki müzik eğitimi kurumlarında verilen kulak eğitiminde kullanılacak makamsal ezgilerin çeşitli seviyelerde (kolay, orta, ileri düzey vb.) oluşturulup, hazırlanıp, uygulanmasına olanak sağlayacak çalışmalara yer verilmelidir.

Öğrencilerin dikte yazma becerilerini geliştirebilmek için gruplar oluşturularak, ders dışında da çalışmaları teşvik edilebilir. Öğrencilerin yararlanacakları dikte yazma becerilerini geliştirmeye yönelik yeni kaynaklar (metod kitapları, müziksel işitme kitapları) oluşturulabilir.

Kaynaklar

Apaydın, Köksal. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Öğrencilerinin Müziksel İşitme-Okuma-Yazma Dersinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2006.

Aybars, Bedri. Türk Müsiki'si Temel Bilgileri. Ankara: İkinci Adam Yayınları, 2011.

Babacan, M., Devrim. "Çevrimiçi İşitme Eğitimi Uygulamalarının Karşılaştırılmalı İncelemesi". Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(3). (2015): 24-35. http://www.jret.org/FileUpload/ks281142/File/04.m._devrim_babacan.pdf adresinden edinilmiştir.

Bağcı, Hakan. "Müziksel İşitme, Okuma ve Yazma Eğitiminde Uygulanabilecek Yaratıcı Etkinlikler". İdil Dergisi, 3(2). (2015): 115-127. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=687423> adresinden edinilmiştir.

Baş, Ercan. Ezgi Kalıpları Kullanılarak Başlangıç Solfej ve Dikte Eğitimine Yönelik Bir Model Üzerine Araştırma. Yayımlanmamış doktora tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2015.

Belge, Ozan. Müziksel İşitme Okuma Yazma Dersinde Başarıyı Ölçmeye Yönelik Bir Model Önerisi. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2017.

Deniz, Ünsal. Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümü Öğrencilerinin Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Dersinin Öğretim Programında Yer Alan Kazanımlara Ulaşma Durumlarının Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2009.

Dönmez, A., Orhan. Türk Halk Müziği Ezgilerinin Müzik Eğitimi Alanında Müziksel İşitme-Okuma Eğitiminde Kullanılabilirliğine Yönelik Bir Çalışma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi, 2015.

Ertürk, Yasemin. Müzik Öğretmenliği Lisans Programındaki Müziksel İşitme Okuma Yazma Eğitiminin Piyano Eğitimine Etkisine Yönelik Öğrenci ve Öğretim Elemanı Görüşlerinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2018.

Gençel Ataman, Özge. "Müzik Öğretmeni Adaylarının Müziksel İşitme Okuma Yazma Dersleri Başarılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi (Balıkesir Üniversitesi Örneği)". Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 26(2), (2013): 455-471. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/153512> adresinden edinilmiştir.

Hasar, Serhat. Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Dersinde Uygulanan Geleneksel Türk Müziği Solfej Eğitiminin Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, 2016.

Karadeniz, M., Ekrem. Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1983.

Karasar, Niyazi. Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayınları, 2009.

Karkın, A., Metin. & Baş, Ercan. "Başlangıç Solfej ve Dikte Öğretiminde Ezgi Kalıpları Modelinin Uygulanması Örneği". İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi, 6(13), (2016): 199-209. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/716809> adresinden edinilmiştir.

Kurtuldu, Suat. Türk Müziği Nazariyatı Temel Teorik Bilgiler Makamlar Usuller. Trabzon: Trabzon Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2018.

Lavignac, Albert. Musiki Terbiyesi. (Abdulhalik. Denker, çev. ed.). İstanbul: Kanaat Kitabevi, 1939.

Nazlımoğlu, Eda. Müziksel İşitme Okuma Yazma Derslerinde Bilgisayar Destekli Programlı Öğretim Yönteminin Etkililiği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2016.

Özaltunoğlu, Özlem. "Moveable-Do" Metodunun Lisans Öğrencilerinin Dikte Yazma Becerilerinin Geliştirilmesine Etkisi. Yayınlanmamış doktora tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi, 2011.

Özçelik, Sadık., Kazkayası, Mustafa. & Civitçi, D. Müzik Eğitiminin Müzikal İşitme ve Algılama Üzerine Etkisi. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, (3), (1998): 67-76.

Özdemir, Osman. Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Dersinin Ölçme-Değerlendirme Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, 2018.

Özgül, Yusuf. & Tanınmış, G. Elif. "Ezgisel Dikte Çalışmalarında Bilgisayar Destekli Eğitimin Öğrenci Başarısına Etkileri". Sanat Eğitimi Dergisi, 4(2), (2016): 143-158. <http://www.sanategitimidergisi.com/makale/pdf/1474906209.pdf> adresinden edinilmiştir.

Özgür, Ülkü. & Aydoğan, Salih. Müziksel İşitme Okuma Eğitimi ve Kuram-1. Ankara: Arkadaş Yayınevi, 2006.

Özkan, İ., Hakkı. Türk Musikisi Nazariyatı ve Usülleri-Kudüm Velveleleri. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2006.

Öztürk, B., Metehan. Solfej Öğretim Yöntemlerinin Bando Okullar Komutanlığı 9. Sınıf Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerinde Kullanılabilirliği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2010.

Şen, Yavuz ve Burç, Nabi. "Makam Tanımada Önem Taşıyan Faktörler ve Öğrencilerin Basit Makamları Tanımadaki Yeterlilikleri". idil 5.27 (2016): 1937-1965.

Şendurur, B., İnci. Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Eğitiminin Keman Eğitimine Etkisi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, 2017.

Tekin Gürgen, Elif. "İlköğretim Öğrencilerine Yönelik Müziksel İşitme Testinin Geliştirilmesi". Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(3), (2008): 367-377. www.sosyalarastirmalar.com/cilt1/sayi3/sayi3_pdf/tekingurgen_elif.pdf adresinden edinilmiştir.

Tufan, Enver. "Birinci Aşama Müzik Özel Yetenek Sınav Sonuçlarının Müziksel İşitme Okuma Yazma Dersi Sonrasındaki Durumu". Nwsa Fine Arts, 7(2), (2012): 214-225. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/186544> adresinden edinilmiştir.

Uçan, Ali. Müzik Eğitimi Temel Kavramlar-İlkeler-Yaklaşımlar. Ankara: Adalet Matbaası, 1997.

Ünal, H., Cevahir. Müzik Öğretmeni Yetiştiren Kurumlardaki Öğrencilerin Müziksel İşitme Okuma Yazma Gelişimlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 2018.

Yavuzoğlu, Nail. Türk Müziğinde Makamlar ve Seyir Özellikleri. İstanbul: Pan Yayıncılık, 2009.

Yayla, Fatih. “Müziksel İşitmenin Temel Prensipleri”. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(12), (2006): 28-38.

Yıldırım, Faruk. Kulak Eğitimi Derslerinde Makamsal Türk Müziği Ezgilerinden Yararlanmaya Yönelik Bir Model Önerisi ve Öğrenci Başarısına Etkisi. Yayımlanmamış doktora tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, 2012.

Yıldız, Filiz. Müziksel İşitme Okuma ve Yazma Derslerindeki Makamsal Dizilerin Öğretiminde Sefai Acay Yaklaşımının Kullanılabilirliği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Afyon: Kocatepe Üniversitesi, 2013.

DETERMINING OF MAQAM DICTATION WRITING SKILLS OF MUSIC EDUCATION STUDENTS IN MUSICAL HEARING LESSON

Nabi BURÇ
Yavuz ŞEN

Abstract

In this study, it was aimed to determine the maqam dictation writing skills of students studying Music Sciences in Faculty of Fine Arts Department and studying in Music Education Department in Fine Arts Education Department of Kâzım Karabekir Education Faculty in Atatürk University. The study is important in determining the skills of the students participating in the research in writing maqam dictation and revealing the similarities-differences according to various variables. The research model consists of descriptive design. In this study, the application of music maqam dictation writing skills was determined for the students who took music education. In order to determine the dictation writing skills, the melodies prepared by the researchers in the Bûselik, Hicaz, Nihavend and Kürdî maqams, which were previously studied by the students and were considered suitable to the tampere system and could be performed with the piano, were firstly evaluated in terms of their suitability to the level of the maqam and the level of the students. In the application of the study; students were listened to the maqam melodies and asked to note the melodies they were listening to. In the study, it was concluded that the students' maqam dictation writing skills were slightly above the middle level and there was a positive significant relationship between the two dictations, and there was no significant difference. According to the findings, it was concluded that students' dictation scores differed according to the variables of high school and grade, and did not differ according to variables such as gender, age, faculty, instrument, mainly listened music genre and mainly performed music genre.

Keywords: Music education, musical hearing, maqam dictation